

**РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Рівненського обласного
інституту післядипломної
педагогічної освіти

30 червня 2026 року № 197- од

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти
«СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА
ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ»

Рівне – 2026

Розробники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Гринькова Н. М., доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та інклюзивної освіти; Мазурок М. В., старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти).

Напрямок підвищення кваліфікації: Професійний розвиток педагогів щодо організації інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти.

Розроблено на основі типових програм: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України № 904 від 12.10.2022); Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти з академічної доброчесності (наказ Міністерства освіти і науки України № 1759 від 18.12.2022).

Термін дії програми: з 30.06.2026 до 30.06.2031 року.

Рецензенти:

Тетяна Абрамович, кандидат педагогічних наук, завідувач Ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Надія Шагай, директор Комунальної установи «Клеванський інклюзивно-ресурсний центр» Клеванської селищної ради.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Освітню програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти розроблено відповідно до сучасних нормативно-правових документів: Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, Закону України «Про повну загальну середню освіту» (зі змінами) від 16.01.2020 р. № 463-IX, професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225.

Актуальність полягає в необхідності підготовки педагогічних працівників закладів освіти до роботи в інклюзивному освітньому середовищі в контексті сучасного розуміння інклюзивного навчання, змін в українському законодавстві, виконання державою основних міжнародних зобов'язань.

Інклюзивна освіта як безумовне право кожної дитини на доступну і якісну освіту є не лише ознакою демократичності суспільства, а й міжнародним зобов'язанням країни з часу ратифікації Україною Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та Факультативного протоколу до неї. У Статті 24 цього документа зазначається, що члени-учасниці цієї конвенції повинні забезпечити інклюзивну освіту на всіх рівнях. Окрім цього, забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх є однією із глобальних цілей сталого розвитку на період до 2030 р., яка стоїть на порядку денному для усіх країн, у тому числі для України.

Наразі підготовлені та затверджені нормативно-правові документи, які регулюють діяльність педагогічних працівників закладів освіти, окреслюють їхні посадові та функціональні обов'язки.

Освітня реформа в Україні, розпочата у 2016 році, виходить із концепції Нової української школи, основними принципами якої є дитиноцентризм, педагогіка партнерства, новий зміст освіти, що базується на компетентностях, формуванні цінностей тощо. При цьому інклюзивна освіта є невід'ємною частиною освітньої реформи.

У Законі України «Про освіту» вперше зазначено, що інклюзивне навчання є забезпеченням права дитини на освіту. Воно ґрунтується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Відповідні зміни внесені у закони про дошкільну освіту, про повну загальну середню освіту, про професійну (професійно-технічну) та вищу освіту.

Цільова група: педагогічні працівники закладів освіти різних типів і форм власності.

Обсяг (тривалість): 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Особливості реалізації програми: до викладання за освітньою програмою залучаються науково-педагогічні працівники, які мають відповідну фахову освіту за спеціальністю або пройшли попередню підготовку з питань організації безбар'єрного, інклюзивного освітнього середовища.

Форма підвищення кваліфікації: очна (з використанням технологій дистанційного навчання).

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійної компетентності педагогічних працівників закладів освіти, необхідних для ефективної роботи в інклюзивному освітньому середовищі відповідно до чинних нормативно-правових засад організації інклюзивного навчання в закладах освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

сформувати цілісне розуміння сутності інклюзивного освітнього середовища як умови забезпечення прав дитини на здобуття якісної освіти, яка ураховує її індивідуальні потреби, можливості, здібності та інтереси;

ознайомити педагогічних працівників із нормативно-правовими засадами організації інклюзивного навчання у різних типах закладів освіти;

сформувати практичні вміння щодо організації інклюзивного навчання, адаптації та модифікації навчальних програм і матеріалів;

сформувати навички ефективного психолого-педагогічного супроводу учнів з різними категоріями освітніх труднощів;

ознайомити з методиками диференційованого та адаптивного навчання, технологіями використання цифрових ресурсів та альтернативної комунікації у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами;

сформувати навички моніторингу та оцінювання результатів навчання;

сприяти формуванню толерантності та культури спілкування між усіма учасниками освітнього процесу;

розкрити технології впровадження принципів гуманізації освітнього процесу та створення безпечного безбар'єрного інклюзивного освітнього середовища;

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225: психологічна (Б1), педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна (В1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють **знаннями** та набудуть (вдосконалять) **уміння, навички** щодо:

створення умов, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища;

надання педагогічної підтримки особам з особливими освітніми потребами;

забезпечення в освітньому середовищі сприятливих умов для кожного здобувача освіти з урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей;

визначення і врахування в освітньому процесі вікових й індивідуальних особливостей здобувачів освіти, їхнього психоемоційного стану;

організації роботи в команді із залученими фахівцями для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами, застосування різних видів адаптацій/модифікацій, технологій індивідуального диференційованого навчання в освітньому процесі;

організації безпечного освітнього середовища, використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу;

формування спільноти здобувачів освіти, у якій поважають і враховують права кожного;

залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства;

підтримки особистого фізичного та психоемоційного здоров'я під час професійної діяльності;

сприяння власному професійному розвитку, надання підтримки колегам у їхньому професійному розвитку.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Оцінювання результатів навчання в межах програми підвищення кваліфікації здійснюється з метою визначення рівня сформованості професійних компетентностей слухачів. Підтвердження результатів навчання відбувається за умови проходження слухачем від 70 до 100 % обсягу програми, що передбачає виконання всіх обов'язкових навчальних завдань та активну участь в заняттях.

Із метою оцінювання результатів навчання використовуються такі інструменти:

тестові завдання для перевірки теоретичних знань за темами модулів програми;

практичні завдання, що передбачають розроблення дидактичних матеріалів, заходів, мініпроектів та методичних розробок для роботи із дітьми з особливими освітніми потребами в закладах освіти.

Підсумковий рівень навчальних досягнень слухачів визначається за такими критеріями:

виконання тестових завдань із результатом від 70 до 100 % правильних відповідей;

актуальність, інноваційність, практична цінність та методична обґрунтованість виконаних практичних завдань, кейсів і мініпроектів;

рівень самостійності, творчого підходу та педагогічної рефлексії у процесі виконання завдань;

готовність до впровадження отриманих знань і навичок у власну професійну діяльність у закладі загальної середньої освіти.

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Вартість програми: узгоджується додатково (враховуючи кількість слухачів).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Реалізація програми ґрунтується на засадах гнучкості, варіативності, науковості та практичної спрямованості, з орієнтацією на професійні потреби педагогічних працівників закладів освіти.

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття.

Особливістю практичних занять є моделювання та аналіз педагогічних ситуацій, які виникають в інклюзивному освітньому середовищі, пошук ефективних, безпечних та відновлювальних форм роботи з метою психосоціальної підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами (гра, вільна гра, арт-техніки, казка), розробка профорієнтаційних заходів для осіб із ООП тощо.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчально-методичних матеріалів, виконання тестових та практичних завдань.

Підсумкові заходи передбачають участь слухача курсів та представлення досвіду роботи на конференції з обміну досвідом, виконання підсумкового тестування (20 запитань), з метою перевірки рівня засвоєння теоретичного змісту програми та сформованості професійних компетентностей.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 %. Прохідний бал – 70 % і вище. Учасники, які успішно виконали програму, представили досвід роботи на конференції з обміну досвідом та пройшли підсумкове тестування, отримують сертифікат про підвищення кваліфікації.

Зміст програми складається з 2-х модулів та 13-ти взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, становить 30 год, з них: 6 год – лекційні заняття, 18 год – практична робота, 2 год – самостійна робота, 4 год – контрольні заходи.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Психолого-педагогічні основи організації інклюзивного навчання та підтримки осіб з особливими освітніми потребами					
Тема 1.1. Компетентнісний підхід у системі професійного розвитку педагогічних працівників: можливості та перспективи		2			2
Тема 1.2. Особи з особливими освітніми потребами в закладі освіти: характеристика	2	2			4

освітніх труднощів, педагогічні підходи					
Тема 1.3. Нейропсихологічні підходи в інклюзивному навчанні: розвиток уваги, пам'яті та мислення дітей з особливими освітніми потребами		2			2
Тема 1.4. Стратегії ефективної взаємодії асистента вчителя з членами команди психолого-педагогічного супроводу	2				2
Тема 1.5. Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами: зміст, структура та механізми реалізації Стратегії ефективної взаємодії асистента вчителя з членами команди психолого-педагогічного супроводу		2			2
Тема 1.6. Діти із фізичними освітніми труднощами в інклюзивному середовищі: організація психолого-педагогічного супроводу та стратегії додаткової підтримки в освітньому процесі		2			2
Тема 1.7. Додаткова підтримка учнів із різними типами мовленнєвих освітніх труднощів		2			2
Разом за модулем	4	12			16
МОДУЛЬ 2. Безпека, гуманізація та соціально-профорієнтаційна адаптація учасників освітнього процесу в інклюзивному середовищі					
Тема 2.1. Організація безпечного освітнього середовища: реагування на надзвичайні ситуації			2		2
Тема 2.2. Гуманізація взаємостосунків учасників освітнього процесу в інклюзивному середовищі	2				2
Тема 2.3. Розвиток комунікативних здібностей як основа ефективної взаємодії в		2			2

соціумі дітей із ООП					
Тема 2.4. Організація профорієнтаційної діяльності закладу для учнів з особливими освітніми потребами: сфери впливу вчителя та практичного психолога		2			2
Тема 2.5 Інтеграція профорієнтаційних заходів в освітній процес: підтримка учнів з ООП в навчальних та психологічних аспектах		2			2
Разом за модулем	2	6	2		10
Підсумкові заходи				4	4
Усього	6	18	2	4	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Психолого-педагогічні основи організації інклюзивного навчання та підтримки осіб з особливими освітніми потребами

Тема 1.1. Компетентнісний підхід у системі професійного розвитку педагогічних працівників: можливості та перспективи

Сутнісна характеристика компетентнісного підходу в контексті концепції освіти впродовж життя. Нормативно-правове підґрунтя та вимоги Професійних стандартів педагогічних працівників: структура та зміст фахових компетентностей. Трансформація системи підвищення кваліфікації: перехід від академічного накопичення знань до формування практичних навичок, здатності діяти в нестандартних освітніх ситуаціях і відповідати на сучасні виклики. Варіативні шляхи та новітні формати професійного зростання: академічна свобода педагога у виборі суб'єктів надання освітніх послуг, побудова індивідуальної освітньої траєкторії, взаємовизнання результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Діджиталізація та нові інструменти професійного розвитку: сертифікація, супервізія, менторство (наставництво) та мережева взаємодія педагогічних спільнот. Рефлексивна культура та самооцінювання як чинники постійного саморозвитку й забезпечення високої якості освітньої діяльності.

Тема 1.2. Особи з особливими освітніми потребами в закладі освіти: характеристика освітніх труднощів, педагогічні підходи

Характеристика основних понять: особливі освітні потреби, особливі освітні труднощі, категорії (типи) освітніх труднощів, особа із інвалідністю, індивідуальна програма розвитку, індивідуальний навчальний план, індивідуальна програма реабілітації. Механізм визначення типу освітніх труднощів, рівнів підтримки під час проведення комплексної оцінки психофізичного розвитку дитини фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ). Фактори, як впливають на появу дітей з особливими освітніми потребами: медичні, біологічні, медико-біологічні, соціальні, техногенні, екологічні. Порушення розвитку, функціонування органів, систем організму як етимологія освітніх труднощів. Первинні, вторинні і складні порушення та їх урахування в освітньому та корекційно-розвитковому процесах. Роль учасників команди психолого-педагогічного супроводу в адаптації, підтримці дітей з особливими освітніми потребами. Характеристика основних категорій освітніх труднощів: інтелектуальні, функціональні (сенсорні, моторні, мовленнєві), фізичні, навчальні, соціоадаптаційні та соціокультурні. Особливості надання підтримки здобувачам освіти із різними типом освітніх труднощів. Урахування характеру і ступеня їх прояву в освітньому процесі. Використання альтернативної комунікації, підручників зі шрифтом Брайля, адаптивного обладнання, піктограм, сурдоперекладу, аудіосупроводу тощо.

Тема 1.3. Нейропсихологічні підходи в інклюзивному навчанні: розвиток уваги, пам'яті та мислення дітей з особливими освітніми потребами

Актуальність нейропсихології в контексті впровадження інклюзивної освіти. Нейропсихологія як наука. Поняття вищих психічних функцій. Основи нейропсихологічного підходу в освіті. Основні когнітивні функції. Когнітивні профілі дітей з ООП. Типові труднощі навчання дітей з ООП. Стратегії педагогічної підтримки дітей з ООП за нейропсихологічним підходом. Методи розвитку уваги. Методи розвитку пам'яті. Методи розвитку мислення. Сенсомоторна інтеграція як компонент когнітивного розвитку.

Тема 1.4. Стратегії ефективної взаємодії асистента вчителя з членами команди психолого-педагогічного супроводу

Роль і функції учасників команди психолого-педагогічного супроводу (КППС) осіб з особливими освітніми потребами у закладі освіти. Командний підхід у роботі команди психолого-педагогічного супроводу: чітке бачення, відданість ідеї спільної роботи, спільна відповідальність, взаємозалежність. Рівні і стратегії взаємодії асистента вчителя з учасниками команди психолого-педагогічного супроводу. Спільне обговорення ролей і завдань (ще на початковому етапі роботи).

Наголос на важливості та дотримання конфіденційності. Спільне обговорення підходів до навчання. Проведення регулярних зустрічей та вироблення спільних стратегій поведінки та викладання, надання та отримання зворотного зв'язку, обговорення проблемних ситуацій. Моделі взаємодії: навчання, консультування, співпраці. Підтримуюче викладання; паралельне викладання; додаткове викладання; викладання в команді. Батьки як активні учасники команди психолого-педагогічного супроводу. Форми і напрями взаємодії асистента вчителя з батьками та іншими учасниками КППС. Комунікативний та стратегічно-управлінський компонент стратегії взаємодії між усіма учасниками команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Тема 1.5. Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами: зміст, структура та механізми реалізації

Поняття індивідуальної програми розвитку. Нормативно-правова база розроблення ІПР. Структура ІПР. Алгоритм розроблення ІПР. Етапи: оцінка потреб → постановка цілей → визначення стратегій → реалізація → моніторинг результатів. Роль педагогів, фахівців та батьків в укладанні ІПР. Формулювання цілей та завдань: SMART-підхід у визначенні цілей. Моніторинг ефективності ІПР.

Тема 1.6. Діти із фізичними освітніми труднощами в інклюзивному середовищі: організація психолого-педагогічного супроводу та стратегії додаткової підтримки в освітньому процесі

Поняття фізичних освітніх труднощів: основна характеристика категорій відповідно до ступеня тяжкості прояву порушення та рівня необхідної підтримки. Особливості психофізичного розвитку дітей із фізичними освітніми труднощами. Адаптація середовища із урахуванням принципів універсального дизайну та розумного пристосування до потреб дитини із фізичними освітніми труднощами. Вибір ефективних стратегій надання додаткової підтримки в освітньому процесі дитини із фізичними труднощами командою психолого-педагогічного супроводу.

Тема 1.7. Додаткова підтримка учнів із різними типами мовленнєвих освітніх труднощів

Функціональні мовленнєві труднощі. Критерії визначення функціональних мовленнєвих труднощів відповідно до ступеня прояву. Клініко-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень: порушення усного та писемного мовлення, порушення засобів спілкування, порушення у застосуванні засобів спілкування. Психо-фізіологічні особливості розвитку та навчання дітей з мовленнєвими труднощами. Види навчальних ситуацій, що утруднюють діяльність учнів з мовленнєвими труднощами. Логопедичний супровід здобувачів освіти із мовленнєвими труднощами. Основні напрями корекційно-розвиткової роботи з учнями із різними типами мовленнєвих освітніх труднощів.

МОДУЛЬ 2. Безпека, гуманізація та соціально-профорієнтаційна адаптація учасників освітнього процесу в інклюзивному середовищі

Тема 2.1. Організація безпечного освітнього середовища: реагування на надзвичайні ситуації

Кризові та стресові ситуації, їх ознаки. Поведінкові ознаки кризових та стресових ситуацій у здобувачів освіти та працівників закладу освіти. Взаємодія педагогічних працівників з батьками у реагуванні на надзвичайні ситуації. Правила поведінки учасників освітнього процесу під час реагування на надзвичайні ситуації. Специфіка діяльності працівників закладу освіти під час реагування на надзвичайні ситуації різного характеру. Співпраця зі службами ДСНС: узгодження дій, побудова спільного бачення реагування закладу освіти на надзвичайну ситуацію.

Тема 2.2. Гуманізація взаємостосунків учасників освітнього процесу в інклюзивному середовищі

Гуманістичні принципи організації освітнього процесу в інклюзивному середовищі. Створення позитивної атмосфери та стилі спілкування в

інклюзивному класі. Роль педагога у формуванні гуманних взаємостосунків учасників освітнього процесу в інклюзивному середовищі.

Гуманізація – погляд на людину як найвищу цінність. Визначення сутності інклюзивної освіти через призму гуманістичних принципів. Визнання і прийняття дитини з особливими освітніми потребами як особистості і утвердження її як рівноправного партнера співробітництва. Взаємостосунки учасників освітнього процесу в інклюзивному середовищі.

Тема 2.3. Розвиток комунікативних здібностей як основа ефективної взаємодії в соціумі дітей із ООП

Поняття «комунікативні здібності», їх роль у процесі формування особистісної зрілості та соціальної активності дитини з ООП. Комунікативні особливості дитини, їх складові. Компоненти комунікативних здібностей: когнітивний, мотиваційний, самооцінний, емоційний, комунікативно-діяльнісний. Психолого-педагогічні особливості комунікативного розвитку дітей з ООП, типові труднощі у сфері мовлення й соціальної взаємодії. Педагогічні умови формування комунікативних навичок: створення безпечного й доброзичливого освітнього середовища; індивідуалізація навчання; використання ігор як базового методу формування комунікативних здібностей; виконання вправ із розвитку комунікативного потенціалу та навичок спілкування з однолітками; застосування інтерактивних, ігрових, арттерапевтичних і театралізованих методів і технологій; застосування альтернативних і додаткових засобів комунікації (піктограми, жести, комунікатори тощо). Сучасні підходи (розвиток артикуляційної моторики, формування словника, тренування соціально-побутового мовлення, розвиток невербальних способів спілкування) залежно від типу порушень дитини.

Особливості формування комунікативних здібностей на різних етапах навчального заняття. Альтернативна і додаткова комунікація як один із засобів формування комунікативних навичок. Практичні рекомендації і техніки щодо розвитку комунікативних умінь та навичок спілкування.

Роль педагогів, асистентів учителя, психологів, соціальних педагогів та батьків у розвитку комунікативних здібностей дитини, важливість узгодженої міждисциплінарної взаємодії та побудови єдиного комунікативного простору «заклад освіти – родина – соціум».

Тема 2.4. Організація профорієнтаційної діяльності закладу для учнів з особливими освітніми потребами: сфери впливу вчителя та практичного психолога

Професійна діагностика – психолого-педагогічна та медикофізіологічна оцінка розвитку учнів з метою визначення професійно важливих властивостей та якостей. Професійне інформування – система заходів, спрямованих на формування в учнів уявлень і знань про особливості професій. Професійне консультування – надання допомоги учневі у професійному самовизначенні. Сприяння професійному самовизначенню.

Тема 2.5. Інтеграція профорієнтаційних заходів в освітній процес: підтримка учнів з ООП в навчальних та психологічних аспектах

Навчальні аспекти інтеграції. Використання технологій: цифрові інструменти та платформи. Взаємодія педагогів, корекційних педагогів, асистентів вчителя та кар'єрних консультантів. Психологічні аспекти підтримки. Підтримка учнів з ООП у постановці досяжних, реалістичних кар'єрних цілей. Розвиток комунікативних навичок, вміння працювати в команді та взаємодіяти з іншими.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Практичне завдання (одне на вибір слухача після опрацювання всіх тем модулів).

1. Доберіть ефективні форми роботи з метою психосоціальної підтримки дітей з ООП за вибором (гра, вільна гра, арт-техніки, казка).

Результат виконання: дидактичний кейс ефективних форм роботи з метою психосоціальної підтримки дітей з ООП (за вибором).

2. Укладіть порівняльну характеристику підходів щодо організації освітнього процесу для здобувачів освіти, які навчаються за адаптованою і модифікованою навчальними програмами

Результат виконання: чек-лист із описом дидактичних та методичних особливостей організації освітнього процесу для здобувачів освіти, які навчаються за адаптованою і модифікованою навчальними програмами

3. Розробіть практичні рекомендації щодо розвитку комунікативних умінь та навичок спілкування (на прикладі здобувачів освіти Вашого класу).

Результат виконання: практичні рекомендації щодо розвитку комунікативних умінь та навичок спілкування здобувачів освіти.

4. Змодельуйте ситуацію та поясніть алгоритм дії педагога у випадку булінгу, або насилля в закладі освіти.

Результат виконання: педагогічна ситуація пов'язана із булінгу, або насилля в закладі освіти та алгоритм її вирішення.

5. Підготуйте проєкт із описом системи профорієнтаційних заходів для учнів із особливими освітніми потребами, які можна провести у Вашому закладі освіти.

Результат виконання: методична розробка профорієнтаційного заходу для учнів із ООП.)

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

Модуль 1. Організаційно-методичні основи створення інклюзивного освітнього середовища

1. Які особливості професійної діагностики, професійного інформування та професійного консультування здобувачів освіти із особливими освітніми потребами?
2. У чому полягає зміст побудови гуманних взаєностосунків учасників освітнього процесу в інклюзивному середовищі.
3. Опишіть алгоритм розроблення індивідуальної програми розвитку.
4. Яка роль учасників команди психолого-педагогічного супроводу в адаптації та підтримці дітей з особливими освітніми потребами?

Модуль 2. Форми і технології інклюзивного навчання та психоемоційної підтримки здобувачів освіти із ООП

1. У чому полягає специфіка використання засобів альтернативної комунікації (підручників зі шрифтом Брайля, адаптивного обладнання, піктограм, сурдоперекладу, аудіосупроводу тощо) в організації освітнього процесу дітей з ООП.
2. Які існують основні форми здобуття загальної середньої освіти для учнів із особливими освітніми потребами?
3. Яким чином використовуються цифрові інструменти та платформи з метою профорієнтації здобувачів освіти із особливими освітніми потребами?
3. Проаналізуйте особливості використання універсального дизайну та розумного пристосування до потреб дитини із фізичними освітніми труднощами в умовах її адаптації до закладу освіти.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закони України «Про вищу освіту» / Відомості Верховної Ради України. 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Закони України «Про дошкільну освіту» / Відомості Верховної Ради України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>.
4. Лист МОН України «Про визначення рівня підтримки у дітей з особливими освітніми потребами, які здобувають дошкільну освіту в інклюзивних групах» від 30.12.2021 № 1/23180-21 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-viznachennya-rivnya-pidtrimki-u-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-yaki-zdobuvayut-doshkilnu-osvitu-v-inklyuzivnih-grupah>.
5. Лист МОН України «Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти» від 19.08.2022 № 1/9540-22. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS37395>.
6. Лист МОН України «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти» від 25.06.2020 № 1/9-348 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/shodo-stvorenniya-inklyuzivnogo-osvitnogo-seredovisha-v-zakladah-doshkilnoyi-osviti>.
7. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» від 08.06.2018 № 609 / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>.
8. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників для роботи в умовах інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» від 18.10.2019 № 1310 / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1310729-19#Text>.
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» від 15.09.2021 № 957 / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#n13>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» від 21.08.2019 № 779 / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-%D0%BF#Text>.

Основна література

1. Бондар В. І. Інклюзивна освіта: методологія, теорія, практика : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2021. 312 с.
2. Використання освітніх ресурсів задля інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в демократичне суспільство (методичні рекомендації) / упорядники: Солодовник М. А., Зленко Л. О. Чернігів : Чернігівський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024. 46 с.
3. Гонік С. Ю., Ридецька В. М., Підкаура В. А. та ін. Асистент вчителя: роль, завдання та практичний досвід: практичний посібник / м. Звягель, 2024. 74 с.
4. Григоренко Т. І. Особливості організації дистанційного навчання в інклюзивному освітньому середовищі. *Інклюзивна освіта: досвід та перспективи*. 2021. № 1 (1). С. 45–52.
5. Данилавичуте Е. Дизартрія: підтримка дитини з особливими мовленевими потребами в освітньому середовищі : навч.-метод. посіб. Київ, 2023. 96 с.
6. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі: навчально-методичний посібник / Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.
7. Єгорова К. Г. Інклюзивне навчання в закладах освіти як вид освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 5. С. 217–226. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/scntint_2024_5_21.
8. Ільяна В. М. Корекція дислексій в учнів молодших класів спеціальних шкіл для дітей з тяжкими порушеннями мовлення : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2020. 20 с.
9. Колупаєва А. А., Данілавичуте Е. А., Таранченко О. М. Дистанційне навчання дітей з особливими освітніми потребами: *посібник*. Київ : Інклюзивний ресурсний центр. 2020.
10. Колупаєва А., Таранченко О. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Київ: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 232 с.
11. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі / укл.: Л. І. Прохоренко, Н. А. Ярмола, О. О. Набоченко та ін.; Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка. ГО «КВАНТ РАЦІО», 2021. 200 с.
12. Методичні рекомендації Щодо розробки індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти : методичні матеріали / за редакцією Синявської Г. О., Білецької О. Г., Дяков І. В., Кручик І. В. Хмельницький : Хмельницький Обласний ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти, 2024. 20 с.

13. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти: Теорія та методика інклюзивного навчання. Модулі 1-3 / уклад. Л. М. Сидорів, за ред. С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ : видавець Кушнір Г. М., 2020. 235 с.
14. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти: Теорія та методика інклюзивного навчання. Модулі 4-6 / уклад. Л. М. Сидорів, за ред. С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ : видавець Кушнір Г. М., 2020. 265 с.
15. Організація індивідуальної освітньої траєкторії для дитини з особливими потребами в закладі загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник / За ред. О. С. Голентовської, Житомир: Полісся, 2020. 132 с.
16. Розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами: нач.-метод. посіб. / Литвин І. М., Басик В. В., Гавриленко Т. Л., Галушко М. І. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2020. 80 с.
17. Слатвінська А., Товстоган В., Остярняк Т. Психолого-педагогічні аспекти організації інклюзивного освітнього середовища. *Молодь і ринок*. 2024. № 9. С. 95–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2024_9_21.
18. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі: методичні рекомендації / Литвяк Д. М., Зленко Л. О. Чернігів: ЧОППО, 2023. 66 с
19. Співпраця педагогів з батьками і асистентом дитини з особливими освітніми потребами. Форми організації та очікувані результати: навчально-методичний посібник / укладач Т. О. Бражнікова. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2024. 30 с.
20. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки. Київ : Новий світ-2000, 2025, 264 с.

Додаткова література

1. Аршава І. Ф. Емоційна стійкість людини та її діагностика : монографія. Дніпро: ДНУ, 2006. 336с.
2. Ван дер Колк. Тіло веде лік. Як лишити психотравми в минулому. Київ : Віват, 2024. 624 с.
3. Едіт Єва Егер. Дар. 14 уроків, які врятовують ваше життя. Київ : Книгослав, 2022. 264 с.
4. Лівін М., Полудьоний І. Простими словами: Як розібратися у своїй поведінці. Київ: Наш формат, 2022. 264с.
5. Поліщук С. А. Діагностика сформованості емоційної саморегуляції людини. *Науковий вісник ХДУ, серія: Психологічні науки*. Херсон: ХДУ, 2021. С.118–124.
6. Станчишин В. Емоційні гойдалки війни. Роздуми психотерапевта про війну. Київ: Віхола, 2022. 288с.
7. Сучасні підходи до організації змішаного навчання в загальноосвітніх закладах : збірник науково-методичних праць / за ред. Л. П. Іваненко. Київ : ВЦ «Академія». 2021.

8. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку: навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. За наук. ред. О. В. Чеботарьової, О. І. Мякушко. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.

9. Князев В. М. Нейропсихологічна діагностика: практичний посібник із проведення обстеження дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Київ : ДІА, 2023. 240 с.

10. Нейропсихологічні та психокорекційні методи подолання поведінкових порушень у дітей / під ред. Мілютіна К. Л., Князев В. М. Київ : Когіто-центр. 2022, 228 с.